

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИКА

Підручник

У двох томах

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора А. Ф. Волобуєва,
доктора юридичних наук, професора Р. Л. Степанюка,
доктора юридичних наук, доцента В. О. Малярвої*

Том 2

Харків 2017

УДК 343.98(477)(075.8)
ББК 67.9(4УКР)62я73
К82

Колектив авторів:

Волобуєв А. Ф., проф., д-р юрид. наук – глави 19, 20 (у співавторстві з І. О. Крепаковим), 21, 30; **Одерій О. В.**, доц., д-р юрид. наук – глава 31; **Степанюк Р. Л.**, проф., д-р юрид. наук – глава 28; **Щербаковський М. Г.**, доц., д-р юрид. наук – глава 33 (у співавторстві з Д. В. Пашневим); **Гусєва В. О.**, доц., канд. юрид. наук – глава 25; **Кікінчук В. В.**, канд. юрид. наук – глава 34 (у співавторстві з О. В. Пчеліною); **Книженко С. О.**, канд. юрид. наук – глава 29; **Колесніков В. В.**, доц., канд. юрид. наук – глава 26; **Крепаков І. О.**, ст. наук. співробітник, канд. юрид. наук – глава 20 (у співавторстві з А. Ф. Волобуєвим); **Лускатов О. В.**, доц., канд. юрид. наук – глава 24; **Макаренко Є. І.** – проф., канд. юрид. наук – глава 23 (у співавторстві з Б. А. Бурбелом та О. А. Севідовим); **Матюшкова Т. П.**, доц., канд. юрид. наук – глава 22; **Пазинич Т. А.**, доц., канд. юрид. наук – глава 27; **Пашнєв Д. В.**, доц., канд. юрид. наук – глава 33 (у співавторстві з М. Г. Щербаковським); **Пчеліна О. В.**, доц., канд. юрид. наук – глава 34 (у співавторстві з В. В. Кікінчуком); **Савчук Т. І.**, канд. юрид. наук – глава 32; **Севідов О. А.**, канд. юрид. наук – глава 23 (у співавторстві з Б. А. Бурбелом та Є. І. Макаренко); **Бурбело Б. А.** – глава 23 (у співавторстві з О. А. Севідовим та Є. І. Макаренко).

Рецензенти:

С. С. Черняєвський – д-р юрид. наук, проф., проректор Національної академії внутрішніх справ, заслужений діяч науки і техніки України;

К. О. Чаплинський – д-р юрид. наук, проф., завідувач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

О. О. Юхно – д-р юрид. наук, проф., завідувач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ.

*Затверджено Вченою радою Харківського національного університету
внутрішніх справ (протокол № 3 від 31.03.2017)*

ISBN 978-966-610-230-3
ISBN 978-966-610-232-7 (Т. 2)

© Колектив авторів, 2017
© Волобуєв А. Ф., Степанюк Р. Л.,
Малярова В. О., загальна редакція, 2017
© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2017

ЗМІСТ

Розділ IV. КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА

Розділ IV. КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА

Глава 19. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ	5
§ 1. Криміналістична методика як розділ науки криміналістики	5
§ 2. Структура методики розслідування злочинів окремих видів	8
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	14
Глава 20. ПЛАНУВАННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ	15
§ 1. Поняття та значення планування розслідування злочинів	15
§ 2. Структура та правила складання письмового плану розслідування	16
§ 3. Особливості планування розслідування слідчо-оперативною групою	18
§ 4. Планування роботи слідчого у кількох кримінальних провадженнях, що перебувають у його віданні	19
§ 5. Поняття та значення організації розслідування злочинів	20
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	22
Глава 21. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ І ЗАПОДІЯННЯ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ	23
§ 1. Криміналістична характеристика вбивств і тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть	23
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування вбивства	27
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування вбивств	31
§ 4. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій	32
§ 5. Криміналістична характеристика заподіяння умисних тілесних ушкоджень та особливості їх розслідування	38
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	41
Глава 22. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗГВАЛТУВАНЬ	43
§ 1. Криміналістична класифікація та характеристика згвалтувань	43
§ 2. Особливості відкриття кримінальних проваджень про згвалтування та початкового етапу їх розслідування	47
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування згвалтувань	52
§ 4. Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій	54
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	67
Глава 23. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК	68
§ 1. Криміналістична характеристика крадіжок	68

§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування крадіжки з проникненням у приміщення	73
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування крадіжок	78
§ 4. Особливості тактики проведення окремих слідчих дій	80
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	88
Глава 24. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ГРАБЕЖІВ ТА РОЗБОЇВ	89
§ 1. Криміналістична характеристика грабежів та розбоїв	89
§ 2. Початковий етап розслідування грабежів і розбоїв	95
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування грабежів і розбоїв	99
§ 4. Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій	100
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	103
Глава 25. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ВИМАГАНЬ	105
§ 1. Криміналістична характеристика вимагань	105
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування	111
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування	113
§ 4. Особливості тактики окремих слідчих (розшукових) дій	114
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	121
Глава 26. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОЖЕЖАМИ	122
§ 1. Класифікація та криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних із пожежами	122
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування злочинів, пов'язаних із виникненням пожеж	131
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування злочинів, пов'язаних із виникненням пожеж	134
§ 4. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій	135
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	143
Глава 27. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВ	144
§ 1. Криміналістична характеристика та класифікація шахрайств	144
§ 2. Криміналістична характеристика й особливості розслідування шахрайств, що вчинюються у сфері задоволення повсякденних потреб людини	146
§ 3. Криміналістична характеристика й особливості розслідування шахрайств, що вчинюються у побутовій сфері	149
§ 4. Криміналістична характеристика й особливості розслідування шахрайств, що вчиняються у сфері	

функціонування державних та інших суспільних інститутів	152
§ 5. Криміналістична характеристика й особливості розслідування шахрайств, що вчиняються у сфері підприємницької діяльності	157
§ 6. Криміналістична характеристика й особливості розслідування шахрайств, що вчиняються у сфері використання електронних технологій	161
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	166
Глава 28. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ	167
§ 1. Криміналістична характеристика привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем	167
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування	170
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування	173
§ 4. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій	176
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	181
Глава 29. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ	182
§ 1. Криміналістична класифікація та характеристика екологічних злочинів	182
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування екологічних злочинів	190
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування екологічних злочинів	193
§ 4. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій	195
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	200
Глава 30. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ	202
§ 1. Криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних із порушенням правил безпеки руху та експлуатації транспорту	202
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування	210
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування	217
§ 4. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій	218
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	226
Глава 31. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ,	

ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ	227
§ 1. Криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів	227
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування	233
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування	237
§ 4. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій	240
Завдання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	244
Глава 32. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА	245
§ 1. Криміналістична характеристика хуліганства	245
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового й наступного етапів розслідування	249
§ 3. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій	252
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	260
Глава 33. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРІВ, СИСТЕМ І КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ	261
§ 1. Криміналістична характеристика комп'ютерних злочинів	261
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження та початкового етапу розслідування комп'ютерних злочинів	265
§ 3. Особливості наступного етапу розслідування комп'ютерних злочинів	267
§ 4. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій	268
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	274
Глава 34. МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ПІДРОБЛЕННЯ ГРОШЕЙ ТА ІНШИХ ГРОШОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	275
§ 1. Криміналістична характеристика підроблення грошей та інших грошових інструментів	275
§ 2. Особливості відкриття кримінального провадження, початкового та наступного етапів розслідування	282
§ 3. Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій	287
Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань	293
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	295
Література до розділу IV «Криміналістична методика»	295

Нормативно-правові акти
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

299
304

К82 **Криміналістика** : підручник : у 2 т. Т. 2 / [А. Ф. Волобуєв, О. В. Одерій, Р. Л. Степанюк та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – 312 с.

ISBN 978-966-610-230-3

ISBN 978-966-610-232-7 (Т. 2)

У другому томі підручника, підготовленого за програмою навчальної дисципліни «Криміналістика», затверджені для викладання в Харківському національному університеті внутрішніх справ, викладено питання криміналістичної методики, надано практичні рекомендації щодо розслідування злочинів.

Підручник орієнтовано на підготовку фахівців для підрозділів досудового розслідування Національної поліції України, але він може бути корисним також і для інших осіб, які навчаються чи викладають у ВНЗ МВС України, практичних працівників органів правопорядку і використовуватись в інших юридичних ВНЗ.

УДК 343.98(477)(075.8)

ББК 67.9(4УКР)62я73

Навчальне видання

Волобуєв Анатолій Федорович
Одерій Олексій Володимирович
Степанюк Руслан Леонтійович та ін.

КРИМІНАЛІСТИКА

Підручник

У двох томах
Том 2

Редагування: *М. В. Цветкова-Верніченко, П. О. Білоус*
Внесення правок: *М. В. Цветкова-Верніченко*
Комп'ютерне верстання: *А. О. Зозуля*
Дизайн обкладинки: *А. С. Тяпкін*

Підпис. до друку 10.10.2017. Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 18,2.
Обл.-вид. арк. 19,15. Тир. 400 пр. Зам. № 2017-11.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.